

หลวงปู่สรวง เทวดาเล่นดิน: บทบาทจริงและบทบาทตามความคาดหวัง
ในสังคมอีสานใต้ร่วมสมัย

Luang Pu Suang, the Earth-Playing Angel: The Real Role and the Expected
Role in Contemporary Southern Isaan Society

มานพ นักการเรียน¹, พระมหาวีระชาติ ปิยวณฺโณ (โปธา)², บานชื่น นักการเรียน³
Manop Nakkanrian¹, Phramaha Weerachat Piyawannano (Potha)²,
Banchuen Nakkanrian³

¹⁻³มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

¹⁻³Mahamakut Buddhist University, Sirindhorn Rajavidyalaya Campus, Thailand.

Corresponding Author E-mail: mnakkarreyn@gmail.com

Received 14 April 2024; Revised 24 May 2024; Accepted 20 June 2024

หลวงปู่สรวง เทวดาเล่นดิน: บทบาทจริงและบทบาทตามความคาดหวัง ในสังคมอีสานใต้ร่วมสมัย

มานพ นักการเรียน, พระมหาวีระชาติ ปิยวณฺโณ (โปธา),
บานชื่น นักการเรียน

บทคัดย่อ

หลวงปู่สรวงเป็นพระภิกษุชาวกัมพูชา เกิดในครอบครัวเกษตรกรกรรมที่หมู่บ้านกุเลนเจิง อำเภอกุเลน จังหวัดพระวิหาร ประเทศกัมพูชา และเข้ามาพำนักในประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2496 บริเวณเทือกเขาพนมดงรักตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา ชาวบ้านยกย่องท่านว่าเป็นผู้ทรงศีลมีคุณวิเศษ เรียกว่า “ลูกตาเป๋าะ” หมายถึงพระดาบสในถ้ำเขา และต่อมาบวชเป็นพระภิกษุโดยสมบูรณ์ตามพระวินัย

บทบาทของหลวงปู่สรวงต่อสังคมอีสานใต้มี 2 ลักษณะ คือ บทบาทตามหลักพระศาสนาในการพัฒนาปัญญา คุณธรรม และแก้กฏลสังคม และบทบาทตามความคาดหวังของสังคมและศิษย์ที่มุ่งการอนุเคราะห์ในสถานการณ์พิเศษ สะท้อนพลวัตของพระภิกษุระหว่างกรอบพระธรรมวินัยกับความต้องการของสังคม ซึ่งนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้ศรัทธา

คำสำคัญ: หลวงปู่สรวง; บทบาทตามหลักพระศาสนา; บทบาทตามความคาดหวังของสังคมและศิษย์; คุณภาพชีวิต; สังคมอีสานใต้ร่วมสมัย

Luang Pu Suang, the Earth-Playing Angel: The Real Role and the Expected Role in Contemporary Southern Isaan Society

Manop Nakkanrian, Phramaha Weerachat Piyawannano (Potha),
Banchuen Nakkanrian

Abstract

Luang Pu Suang was a Cambodian Buddhist monk born into a farming family in Kulen Cheng village, Kulen District, Preah Vihear Province, Cambodia. He settled in Thailand in 1953, residing in the Phanom Dong Rak mountain range along the Thai-Cambodian border. Villagers revered him as a virtuous and spiritually gifted individual, calling him “Luk Ta Be”, meaning “the hermit in the mountain cave”. He later became a full-fledged Buddhist monk according to Buddhist precepts.

Luang Pu Suang's role in Southern Isaan society is twofold: firstly, his role according to Buddhist principles in developing wisdom, morality, and contributing to society; and secondly, his role as expected by society and his disciples, focused on providing assistance in special circumstances. This reflects the dynamic of Buddhist monks between the framework of Buddhist doctrine and the needs of society, leading to an improvement in the quality of life for their followers.

Keywords: Luang Pu Suang; Role according to Buddhist principles; Role as expected by society and disciples; Quality of life; Contemporary Southern Isaan society

บทนำ

หลวงปู่สรวง เทวดาเล่นดิน เป็นพระภิกษุชาวกัมพูชาที่เข้ามาพำนักอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานาน ประวัติของท่านปรากฏส่วนใหญ่ในลักษณะของเรื่องเล่าเชิงตำนาน เช่น การกล่าวว่าท่านเป็นเชื้อพระวงศ์ รวมทั้งวิถีชีวิตและการแต่งกายที่แตกต่างจากพระภิกษุทั่วไป กล่าวคือ บางครั้งท่านห่มจีวรตามสมณเพศ บางครั้งนุ่งผ้าขาว นุ่งลายทหาร หรือผ้าลายแบบชาวบ้าน ทำให้เกิดการตีความที่หลากหลายว่า แท้จริงแล้ว ท่านเป็นพระภิกษุ ขรवास ดาบส หรือเป็นพระภิกษุสายเหนือโลกที่ไม่อยู่ภายใต้กรอบพระวินัยบัญญัติโดยทั่วไป (สุชน ศรีหิรัญ, 2556: 3)

บทบาทของหลวงปู่สรวงที่ปรากฏผ่านพฤติกรรมและการแสดงออก มักถูกนำเสนอในลักษณะเหนือสามัญวิสัยเกินกว่าความคาดหมายของปุถุชน เช่น การเดินตากฝนโดยไม่เปียก การดำน้ำเป็นเวลานาน การล่องหนหายตัว การย่นย่อระยะทาง และการรักษาโรคภัยไข้เจ็บให้หายได้อย่างน่าอัศจรรย์ (ดำรงธรรม, 2556: 8) การนำเสนอในลักษณะดังกล่าวทำให้ภาพของหลวงปู่สรวงถูกมองผ่านกรอบความศักดิ์สิทธิ์มากกว่าการมองเห็นประวัติและบทบาทที่เป็นจริงซึ่งสามารถจับต้องและเข้าถึงได้ในเชิงสังคม

การศึกษาประวัติและบทบาทของหลวงปู่สรวง เทวดาเล่นดิน ที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง หรือที่เรียกว่า “อีสานใต้” ซึ่งประกอบด้วย 5 จังหวัด ได้แก่ บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และนครราชสีมา ในช่วงเวลาร่วมสมัยกับท่านระหว่าง พ.ศ. 2496–2543 จึงมุ่งเน้นการค้นหาข้อเท็จจริงจากเอกสารและการลงพื้นที่ภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์บุคคลร่วมสมัยและสานุศิษย์ในยุคหลัง เพื่อให้เห็นหลวงปู่สรวงในฐานะบุคคลธรรมดาที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตัว

ทั้งนี้ บทบาทของหลวงปู่สรวงมิได้จำกัดเพียงฐานะนักบวชหรือผู้ทรงศีลเท่านั้น หากยังรวมถึงบทบาทที่สังคมและสานุศิษย์ได้กำหนดความคาดหวังต่อท่าน ทั้งในช่วงที่ท่านยังมีชีวิตอยู่และภายหลังมรณภาพแล้ว โดยแก่นสำคัญของบทบาทดังกล่าวคือจิตที่เปี่ยมด้วยเมตตากรุณาต่อศิษย์ และการมุ่งให้ศิษย์พึ่งตนเองเป็นหลัก ดังปรากฏในถ้อยคำของท่านว่า “นะเกิ้ล โมกาย” หมายถึง “อยากได้ ต้องทำเอง” ซึ่งสะท้อนแนวความคิดพัฒนามนุษย์ผ่านการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองมากกว่าการพึ่งพาความศักดิ์สิทธิ์เพียงอย่างเดียว

ชีวประวัติของหลวงปู่สรวง เทวดาเล่นดิน

ชีวประวัติของหลวงปู่สรวง หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่า “เทวดาเล่นดิน” เป็นเรื่องราวที่เต็มไปด้วยความลึกลับและอัศจรรย์ เนื่องจากท่านเป็นพระผู้พูดน้อยและแทบไม่เคยเปิดเผยประวัติส่วนตัว จึงไม่มีใครทราบอายุหรือที่มาที่แท้จริงได้อย่างชัดเจน เรื่องราวเกี่ยวกับท่านส่วนใหญ่สืบทอดผ่านคำบอกเล่าของผู้ที่เคยพบเห็นและได้รับความเมตตา ความลึกลับนี้เองที่ทำให้หลวงปู่สรวงเป็นที่เคารพศรัทธาอย่างสูงในหมู่ชาวบ้านในฐานะพระผู้มีคุณวิเศษและเคร่งครัดในศีลธรรม

ตามคำบอกเล่า หลวงปู่สรวงเป็นชาวกัมพูชา เกิดบริเวณเขาพนมกุเลน จังหวัดพระวิหาร ประเทศกัมพูชา ในครอบครัวเกษตรกรกรรม อีกทั้งยังมีตำนานเล่าว่า ท่านอาจสืบเชื้อสายจากราชวงศ์พระเจ้าชัยวรมัน (ทิพย์จักร, 2554: 70-116) อย่างไรก็ตาม ข้อมูลส่วนนี้ยังอยู่ในเชิงความเชื่อมากกว่าหลักฐานทางประวัติศาสตร์

ในวัยเด็ก หลวงปู่มีจิตเมตตาสูง เห็นชีวิตสัตว์เป็นสิ่งมีคุณค่า จนเกิดเหตุการณ์ปล่อยสัตว์ที่ถูกเตรียมไว้เป็นอาหาร ทำให้ถูกไล่ออกจากบ้าน ท่านจึงเข้าป่าและได้พบกับกลุ่มบ้งบด ซึ่งรับเลี้ยงและบวชเป็นสามเณร พร้อมถ่ายทอดวิชาด้านสมุนไพรและการช่วยเหลือผู้เจ็บป่วย โดยกำชับให้ใช้ความรู้เพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น เมื่ออายุครบอุปสมบท ท่านจึงบวชเป็นพระภิกษุและเริ่มจาริกเผยแผ่และช่วยเหลือชาวบ้าน (Ampoljane.com., 2559)

หลวงปู่สรวงเคยปฏิบัติธรรมในหลายพื้นที่ของกัมพูชา เช่น วัดกุเลนเจิง พนมตะแบง และพนมกุเลน ซึ่งเป็นสถานที่สำคัญด้านกรรมฐาน ต่อมาในปี พ.ศ. 2496 ท่านได้เดินทางเข้ามาในประเทศไทย และพำนักตามแนวเทือกเขาพนมดงรักบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษและสุรินทร์ ท่านมักจาริกไปตามหมู่บ้านต่าง ๆ โดยไม่อยู่ประจำถิ่น บางครั้งหายไปนานหลายปีแล้วจึงกลับมาใหม่ (สุธนศรีหิรัญ, 2556: 185)

วัตรปฏิบัติของหลวงปู่เป็นไปอย่างเรียบง่ายและเคร่งครัดในศีลธรรม ชาวบ้านมองท่านเป็นผู้ทรงคุณธรรมและเรียกขานว่าเป็นพระดาบสหรือผู้วิเศษแห่งป่าเขา จึงเกิดความศรัทธาแพร่หลายทั้งในฝั่งไทยและกัมพูชา ในช่วงสงครามภายในประเทศกัมพูชา พ.ศ. 2512-2518 หลวงปู่กลับไปพำนักในเขตกุเลนเจิงเป็นส่วนใหญ่และแทบไม่ข้ามฝั่งมายังไทย เนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบ หลวงปู่สรวงมรณภาพเมื่อวันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2543 สรีระสังขารถูกบรรจุไว้ในโลงแก้ว ณ มณฑปวัดไพรพัฒนา อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อให้ศิษยานุศิษย์และประชาชนได้สักการบูชาเป็นสิริมงคล สืบทอดศรัทธาต่อ “เทวดาเล่นดิน” มาจนถึงปัจจุบัน

สรุปได้ว่า หลวงปู่สรวงเป็นพระภิกษุชาวกัมพูชา เกิดในครอบครัวเกษตรกรกรรมที่หมู่บ้านกุเลนเจิง อำเภอกุเลน จังหวัดพระวิหาร ประเทศกัมพูชา ท่านเคยบวชและปฏิบัติธรรมกรรมฐานที่วัดกุเลนเจิง วัดโบราณอายุหลายร้อยปี ต่อมาในปี พ.ศ. 2496 หลวงปู่สรวงได้เข้ามาพำนักในประเทศไทยบริเวณเทือกเขาพนมดงรักตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา ชาวบ้านยกย่องท่านว่าเป็นผู้ทรงศีลและมีคุณวิเศษ เรียกขานว่า “ลูกเอ้าบ๊ะ” หรือ “ลูกตาบ๊ะ” หมายถึงพระดาบสในป่าเขา หลวงปู่สรวงมรณภาพเมื่อวันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2543 และสรีระสังขารถูกบรรจุไว้ในโลงแก้ว ณ วัดไพรพัฒนา จังหวัดศรีสะเกษ

บทบาทของพระภิกษุ: บทบาทตามหลักพระศาสนากับบทบาทตามความคาดหวังของสังคม

ตามมหาปริณิพพานสูตร พุทธบริษัท 4 ได้แก่ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา มีบทบาทสำคัญร่วมกันคือ 1. ศึกษาพระธรรมให้เข้าใจจริง 2. นำไปประพฤติปฏิบัติ 3. เผยแผ่เกื้อกูลให้ผู้อื่นเข้าใจและปฏิบัติ

และ 4. ปกป้องพระธรรมวินัยเมื่อมีการบิดเบือน (ที.มหา. (ไทย) 10/168/115) จึงสรุปบทบาทหลักได้ว่า เรียน - ปฏิบัติ - สอน - ปกป้อง สำหรับพระภิกษุ มีฐานะ 2 ประการ คือ 1. คณฤชระ งานด้านการศึกษาเล่าเรียน พระคัมภีร์ 2. วิปัสสนาธุระ งานด้านการปฏิบัติภาวนา (ธ.อ. (บาลี) 1/7) ต่อมา ขยายให้สอดคล้องกับยุคปัจจุบันเป็นสังคหะ (งานสงเคราะห์สังคม) และบริหารธุระ (งานปกครองและจัดการวัด) คณะสงฆ์ไทยมีภารกิจหลัก 6 ด้าน ได้แก่ 1. การปกครอง 2. การศาสนศึกษา 3. การศึกษาสงเคราะห์ 4. การเผยแผ่พระพุทธศาสนา 5. การสาธารณูปการ และ 6. การสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการธำรงความมั่นคงของพระพุทธศาสนาและการพัฒนาสังคม (พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์), 2545: 9)

งานวิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นของคนไทย พบว่า บทบาทพระสงฆ์ที่ประชาชนคาดหวังมากที่สุด คือ การเผยแผ่ธรรม การศึกษา การพัฒนา การสงเคราะห์ สุขภาพอนามัย และด้านความเชื่อพิธีกรรม เช่น ปลูกเสกเครื่องรางของขลัง ดูดวง ไ้ห่วย เป็นต้น ตามลำดับ (เอื้อมเดือน สดมณี และคณะ, 2551: หน้าบทคัดย่อ ก-ข) อย่างไรก็ตาม ในสังคมชนบทเกษตรกรรม บทบาทของพระภิกษุไม่ได้จำกัดเพียงการสั่งสอนธรรม แต่ยังเป็นแบบอย่างทางจริยธรรม เป็นศูนย์กลางการพัฒนา เช่น สร้างโรงเรียน โรงพยาบาล ถนน บ่อน้ำ และเป็นที่พักพิงปัญหาชีวิต ขณะเดียวกัน สังคมก็มักคาดหวังบทบาทบางประการที่เกินขอบเขตพระธรรมวินัย เช่น การรักษาโรคหรือการให้โชคลาภ ซึ่งสะท้อนความแตกต่างระหว่างบทบาทตามหลักพระศาสนากับบทบาทตามความคาดหวังของสังคม

สรุปได้ว่า พุทธบริษัท 4 มีบทบาทคือ เรียน-ปฏิบัติ-สอน-ปกป้อง พระภิกษุมีฐานะหลักคือ คณฤชระและวิปัสสนาธุระ และพัฒนาให้ครอบคลุมงานสงเคราะห์และงานบริหาร คณะสงฆ์ไทยจึงมีภารกิจ 6 ด้าน ได้แก่ การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ งานวิจัยชี้ว่า ประชาชนคาดหวังให้พระสงฆ์มีบทบาทด้านการเผยแผ่ การศึกษา การพัฒนา และการสงเคราะห์เป็นหลัก อย่างไรก็ตาม ในสังคมชนบท พระยังเป็นศูนย์กลางชุมชนและที่พึ่งทางใจ ขณะเดียวกันก็มีความคาดหวังบางประการที่เกินขอบเขตพระธรรมวินัย สะท้อนความต่างระหว่างบทบาทตามหลักศาสนากับบทบาทตามความคาดหวังของสังคม

บทบาทจริงตามหลักพระศาสนาของหลวงปู่สรวง เทวดาเล่นดิน

บทบาทที่เป็นจริงตามหลักพระศาสนา ซึ่งเป็นการกระทำตามสถานภาพของผู้ดำรงเพศบรรพชิตที่หลวงปู่สรวง เทวดาเล่นดิน ได้แสดงออกอย่างต่อเนื่องนั้น สามารถจำแนกได้เป็นหลายด้าน อันสะท้อนถึงการปฏิบัติตนตามกรอบพระธรรมวินัยควบคู่กับการตอบสนองต่อสังคมในเชิงพุทธปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

1. บทบาทด้านการปฏิบัติและการสอนกรรมฐานแนวประยุกต์

กรรมฐานเป็นที่ตั้งแห่งการทำงานของจิต เป็นกระบวนการฝึกอบรมจิตและพัฒนาปัญญา แบ่งออกเป็น 2 ประการ คือ

1) สมถกรรมฐาน เป็นการฝึกอบรมจิตให้เกิดความสงบ โดยมีอารมณ์กรรมฐานเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิต ซึ่งตามคัมภีร์กล่าวถึงอารมณ์กรรมฐานไว้ 40 ประการ ได้แก่ กสิณ 10 อสุภะ 10 อนุสติ 10 อัปปมัญญา 4 อาหาเรปฏิกูลสัญญา 1 จตุธาตุววัฏฐาน 1 และอรุณ 4

2) วิปัสสนากรรมฐาน เป็นการฝึกอบรมปัญญาให้เกิดความรู้แจ้งตามความเป็นจริง โดยมีธรรมอันเป็นอารมณ์ของวิปัสสนา หรือที่เรียกว่า “วิปัสสนาภูมิ” ได้แก่ ชันธ อายตนะ ธาตุ อินทรีย์ สัจจะ และปฏิจาสมุปบาท (ที.ปา. (ไทย) 11/350/369)

คัมภีร์วิสุทธิมรรค ซึ่งพระพุทธโฆสสรจนาขึ้น ได้อธิบายวิธีการเจริญกสิณ โดยเฉพาะกุตกสิณ 4 อันเป็นกสิณที่อาศัยมหาภูตรูปเป็นอารมณ์กรรมฐาน เพื่อเป็นแบบแผนมาตรฐานสำหรับโยคาวจรผู้มุ่งบำเพ็ญสมถกรรมฐานให้จิตตั้งมั่นและเกิดความสงบ (วิสุทธิ. (บาลี) 1/157-220)

อย่างไรก็ตาม หลวงปู่สรวงได้เน้นการปฏิบัติและการสอนในส่วนของกุตกสิณ 4 ได้แก่ ปฐวีกสิณ (ดิน) อาโปกสิณ (น้ำ) เตโชกสิณ (ไฟ) และวาโยกสิณ (ลม) โดยประยุกต์ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตที่ใกล้ชิดธรรมชาติและสิ่งที่ผู้ปฏิบัติสามารถจัดหาได้ในชีวิตประจำวัน การปฏิบัติในลักษณะนี้เป็นการฝึกอบรมจิตให้อยู่กับอารมณ์เดียวอย่างมีสติ ไม่ว่าจะเป็นการเพ่งดิน การอาศัยน้ำในการอาบ การพิจารณาไฟจากการก่อกองไฟ หรือการรับรู้ลมจากกิจกรรมในชีวิต เช่น การเล่นว่าว ทั้งนี้ มีสติกำกับเสมือนเชือกที่ผูกจิตไว้ ไม่ให้ฟุ้งซ่านไปยึดรับรู้อารมณ์อื่น ส่งผลให้จิตเกิดความสงบและพร้อมต่อการพัฒนาปัญญาในลำดับต่อไป

2. บทบาทด้านการเผยแผ่ธรรมในรูปแบบให้สาธุศิษย์ขบคิดด้วยตนเอง

หลวงปู่สรวงเป็นพระภิกษุผู้พูดน้อย ไม่เน้นเทศน์ยืดเยื้อ หากสอนด้วยถ้อยคำสั้น กระชับ และมีนัยทางธรรม เช่น “ออยเจริญ” (ให้เจริญ) และ “ยั่วเตราศีล” (ให้รักษาศีล) ซึ่งเป็นการให้พรเชิงปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี คำว่า “ให้เจริญ” หมายถึงความเจริญรอบด้าน 7 ประการ ได้แก่ อายุ ทรัพย์ สิริ ยศ กำลัง วรรณะ และความสุข (พระครูอรุณธรรมรังษี, 2534: 133) ส่วนคำว่า “รักษาศีล” เป็นการเน้นให้ประพฤติปฏิบัติตามสถานภาพของตน ทั้งคฤหัสถ์และบรรพชิต โดยสำหรับพระภิกษุ หลวงปู่จะจัดตั้งให้ดำรงสมณเพศเพื่อรับใช้พระศาสนาต่อไป

หลวงปู่ถ่ายทอดคำสอนผ่านการเขียนข้อความและสัญลักษณ์ เช่น กงล้อหรือเกวียน เพื่อสื่อถึงกฎแห่งกรรม แต่สาธุศิษย์จำนวนหนึ่งกลับเน้นตีความเชิงไสยศาสตร์มากกว่านัยทางธรรม ส่งผลให้องค์ความรู้เชิงพุทธถูกลดทอนเหลือเพียงความเชื่อด้านความหลัง (ทิพยจักร, 2554: 35-36) หลวงปู่จึงใช้วิธี “ทำให้ดู” มากกว่าพูด เพื่อให้ศิษย์ขบคิดด้วยตนเองตามระดับปัญญา เช่น การไม่ยึดติดวัตถุ การให้ทาน และการใช้ชีวิตเรียบง่าย เป็นกระบวนการเรียนรู้จากแบบอย่างมากกว่าคำสั่ง

3. บทบาทด้านการเป็นต้นแบบของการไม่ยึดติด

หลวงปู่สรวงเป็นต้นแบบของการไม่ยึดติดอย่างเด่นชัด 3 ประการ คือ ไม่ยึดติดในถิ่นที่อยู่ ไม่ยึดติดในวัตถุ และไม่ยึดติดในบุคคล (พระมหาภูทังกา เขมทสสี, 2537: 69) ท่านไม่มีวัดเป็นของตนเอง อยู่ตามกระท่อม

ไร่นาอย่างเรียบง่าย ไม่สะสมทรัพย์สิน และไม่ให้ความสำคัญกับบุคคลใดเป็นพิเศษ ปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเสมอภาค สะท้อนหลักอนัตตาและความไม่ยึดมั่นถือมั่นในทางปฏิบัติ

4. บทบาทด้านการทำสาธารณประโยชน์และสร้างศาสนสถาน

หลวงปู่สรวงมีบทบาทเป็นผู้นำทางจิตใจและแกนนำพัฒนาชุมชน สนับสนุนการจัดทำประปาหมู่บ้าน บ่อบาดาล โบสถ์ ศาลาปฏิบัติธรรม และเสนาสนะ รวมทั้งการกั้นทำนบเพื่อแก้ปัญหาน้ำการเกษตร (ดำรงธรรม, 2556: 102-108) การจัดสร้างวัดถุ่มงคฺลในช่วง พ.ศ. 2535-2543 มีเป้าหมายเพื่อหารายได้พัฒนาศาสนสถานและสาธารณประโยชน์ (ร.ต.ธนະสิทธิ์ ดวงจันทร์, 2559: 7-160) และแม้หลังมรณภาพสานุศิษย์ยังคงใช้บารมีธรรมของท่านในการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง

5. บทบาทด้านการอุปถัมภ์การสอบธรรมสนามหลวงของสามเณร

หลวงปู่สรวงให้การอุปถัมภ์ด้านอาหารและน้ำแก่สามเณรผู้มุ่งศึกษา เพื่อให้มีเรี่ยวแรงไปสอบธรรมสนามหลวง เป็นการสร้างศาสนทายาทตั้งแต่ระดับต้นกล้า และวางรากฐานการศึกษาพระศาสนาในระยะยาว (ดำรงธรรม, 2556: 63-64)

6. บทบาทด้านการสงเคราะห์ศิษย์ในการประกอบอาชีพ

หลวงปู่สรวงลงมือช่วยเหลือชาวบ้านในงานเกษตร เช่น ดำนาและเกี่ยวข้าว (สุธน ศรีหิรัญ, 2556: 146, 102-103) เป็นการสร้างขวัญกำลังใจและลดภาระของชุมชน พร้อมทั้งใช้โอกาสนั้นปลูกฝังคุณธรรมเรื่องความเพียร ความสามัคคี และการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

สรุปได้ว่า บทบาทที่เป็นจริงซึ่งเป็นการกระทำตามสถานภาพของผู้อยู่ในเพศบรรพชิตหรือนักบวชที่หลวงปู่สรวงได้ทำนั้น เชื่อมโยงกับธรรมา 2 ในข้อที่ 2 บทบาทของของพุทธบริษัท 4 ในข้อ 2. นำไปประพฤติปฏิบัติ (ประโยชน์ตน) และ 3. มีส่วนช่วยเผยแผ่เกื้อกูลให้บุคคลอื่นเข้าใจและนำไปประพฤติปฏิบัติ (ประโยชน์ท่าน) แม้หลวงปู่สรวงไม่เป็นเจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ แต่จะต้องทำหรือที่จะต้องถือเป็นฐานะหน้าที่ เพื่อความมั่นคงของพระศาสนา จึงได้สงเคราะห์ในส่วน 2. การศาสนศึกษา – ส่งเสริมการเรียนรู้พระปริยัติธรรม แผนกธรรม 5. การสาธารณูปการ – การบูรณะก่อสร้าง ดูแลรักษาวัด และศาสนสถานทางศาสนาเพื่อเป็นประโยชน์แก่สังคม และ 6. การสาธารณสงเคราะห์ – ช่วยเหลือประชาชนในด้านต่าง ๆ เช่น การสงเคราะห์ผู้ทุกข์ยาก ผู้ประสบภัย หรือการร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์ จึงเป็นบทบาทเพื่อพัฒนาปัญญา คุณธรรมของผู้ศรัทธา และช่วยเหลือสังคมส่วนรวมอีกด้วย

บทบาทของหลวงปู่สรวงตามความคาดหวังของสังคมและสานุศิษย์

สังคมและสานุศิษย์ได้กำหนดความคาดหวังต่อหลวงปู่สรวงเพิ่มเติมจากบทบาทพระภิกษุทั่วไป กล่าวคือ คาดหวังว่าท่านจะสามารถช่วยเหลือผู้คนในมิติอื่น ๆ ได้อีก อย่างไรก็ตาม สิ่งที่หลวงปู่สรวงกระทำมิได้เกิดจากความต้องการตอบสนองความเชื่อของผู้คนเป็นหลัก หากเกิดจากจิตที่ประกอบด้วยเมตตากรุณา

ต่อผู้ศรัทธา ความคาดหวังเช่นนี้มีได้เกิดกับพระภิกษุทุกรูป เนื่องจากแต่ละรูปมีศักยภาพ ประสบการณ์ และทักษะทางวิชาความรู้แตกต่างกันออกไป

บทบาทของหลวงปู่สรวงตามการรับรู้ของสังคมสามารถจำแนกได้ดังต่อไปนี้

1. บทบาทด้านการให้โชคลาภ

หลวงปู่สรวงถูกสานุศิษย์คาดหวังในด้านการให้โชคลาภเพื่อเสริมความมั่งคั่ง แม้ว่าท่านมิได้มีเจตนาจะชี้แนะในลักษณะนั้นโดยตรง แต่สานุศิษย์มักนำพฤติกรรมหรือถ้อยคำของท่านไปตีความเป็นตัวเลขเพื่อเสี่ยงโชค ทั้งหวยรัฐบาลและหวยใต้ดิน ในช่วง พ.ศ. 2538-2539 เมื่อหลวงปู่จำพรรษาที่วัดชับน้อย อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา มีผู้คนไปกราบไหว้เป็นจำนวนมากและเล่าต่อกันว่ามักได้รับโชคลาภ จนชื่อเสียงแพร่หลาย กรณีหนึ่งปรากฏว่า พระอุปัชฌาย์สังเกตเวลาที่หลวงปู่ลุกขึ้นตี่ระฆังในแต่ละคืน และบันทึกเป็นตัวเลข ต่อมา มีการตีความเป็นเลขเสี่ยงโชค และปรากฏผลตรงกับสลากกินแบ่งรัฐบาลงวดนั้น (พระมหาภูลังกา เขมทสสี, 2537: 23-24) สะท้อนให้เห็นว่า บทบาทด้านโชคลาภเป็นสิ่งที่สานุศิษย์สร้างความหมายขึ้นจากพฤติกรรมของท่านมากกว่าที่ท่านตั้งใจสอน

2. บทบาทด้านการรักษาโรค

ในบริบทชนบทที่ประชาชนยังเข้าไม่ถึงระบบบริการสุขภาพของรัฐอย่างทั่วถึง ผู้คนจำนวนมากจึงไปหาหลวงปู่สรวงเพื่อขอให้ช่วยรักษาโรคมักไข้เจ็บ หลวงปู่ใช้วิธีการหลากหลาย เช่น สมุนไพร การรดน้ำมนต์ การเสกเป่า หรือการสัมผัสเชิงสัญลักษณ์ควบคู่กับความศรัทธา จากข้อมูลภาคสนาม พบกรณีศึกษาหลายราย เช่น ผู้ป่วยมะเร็งเต้านม (สุธน ศรีหิรัญ, 2556 : 57-85) และมะเร็งลำไส้ (Ampoljane.com.,2559) ที่สานุศิษย์เชื่อว่าอาการทุเลาหรือหายหลังจากได้รับการดูแลจากหลวงปู่ รวมถึงกรณีเด็กเจ็บป่วยที่ได้รับความช่วยเหลือเชิงเมตตาจากท่าน (วัดบ้านชะยูง, 2563) บทบาทนี้สะท้อนให้เห็นการทำหน้าที่เป็น “ที่พึ่งทางใจและทางสังคม” ของพระภิกษุในชุมชน มากกว่าการรักษาในเชิงการแพทย์สมัยใหม่โดยตรง

3. บทบาทด้านการให้บทเรียนเรื่องของมีค่าและวิชา

สานุศิษย์บางส่วนมุ่งหวังจะได้ของมีค่า เช่น เพชรนิลจินดาและทองคำ หลวงปู่สรวงจึงใช้โอกาสนี้สอนเชิงนัย โดยพาศิษย์ไปพบแหล่งธรรมชาติ และกล่าวเตือนว่า “คองกี” หมายถึง “ของเขา ไม่ใช่ของเรา” เพื่อให้ศิษย์ลดความยึดติดในทรัพย์สมบัติ และเห็นคุณค่าทางจิตใจมากกว่าวัตถุ (สุธน ศรีหิรัญ, 2556: 58-89) นอกจากนี้ หลวงปู่ยังช่วยกำกับการฝึกจิตของศิษย์บางราย โดยเน้นการมีสติ สมาธิ และความไม่ประมาท เช่น กรณีการฝึกสมาธิในป่าช้า เพื่อทดสอบความมั่นคงของจิตใจ พร้อมสอนให้ตั้งสติด้วยพุทโธเป็นหลัก (สุธน ศรีหิรัญ, 2556: 12)

4. บทบาทด้านการสะเดาะการคุมขัง

มีเรื่องเล่าว่า หลวงปู่สรวงเคยถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจควบคุมตัวด้วยความสงสัย แต่ไม่สามารถกักขังท่านไว้ได้ เนื่องจากทุกครั้งทีลือกประตูลูกขัง ท่านกลับเดินออกมาได้ตามปกติ จนตำรวจเกิดความเลื่อมใสและ

ปล่อยตัว (ข่าววาไรตี้, 2561) บทบาทเชิงสัญลักษณ์นี้ถูกตีความว่าเป็นการไม่ให้เจ้าหน้าที่ทำบาปจากการคุมขังผู้บริสุทธิ์

5. บทบาทด้านการช่วยเหลือเพื่อนร่วมชาติในภาวะสงคราม

ในช่วงความรุนแรงทางการเมืองของกัมพูชา มีชาวเขมรอพยพเข้ามาตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา หลวงปู่สรวงมีบทบาทในการช่วยเหลือผู้ลี้ภัย โดยออกไปรับผู้คน นำทางไปยังพื้นที่ปลอดภัย และจัดหาอาหารเพื่อประทังชีวิต (ดำรงธรรม, 2556: 69) บทบาทนี้สะท้อนภาพของพระภิกษุในฐานะผู้คุ้มครองทางจิตใจและมนุษยธรรมในภาวะวิกฤต

สรุปได้ว่า บทบาทของหลวงปู่สรวงตามความคาดหวังของสังคมและสานุศิษย์ เป็นบทบาทเชิงการอนุเคราะห์เพื่อบำรุงขวัญและเสริมพลังใจแก่ผู้คนในสถานการณ์ที่เกินกว่าการควบคุมในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับภาพลักษณ์ของพระภิกษุที่สังคมไทยร่วมสมัยคาดหวังให้ทำหน้าที่มากกว่าการสั่งสอนธรรมเพียงอย่างเดียว หากยังรวมถึงบทบาทด้านสุขภาพ เช่น การแกู้กูลรักษาโรคภัยไข้เจ็บ และบทบาทด้านความเชื่อและพิธีกรรม เช่น การปลุกเสกวัตถุมงคลหรือการชี้แนะแนวทางเชิงสัญลักษณ์เกี่ยวกับโชคลาภ บทบาทดังกล่าวทำให้ผู้ศรัทธารับรู้ถึงการมีที่พึ่งทางกายและใจ อันนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตในมิติต่าง ๆ ได้แก่ ร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญา ทั้งนี้เป็นไปตามเหตุปัจจัยและบริบทชีวิตของแต่ละบุคคล มิใช่ผลจากอำนาจเหนือธรรมชาติแต่เพียงประการเดียว หากเกิดจากพลังศรัทธาและการปรับตัวของผู้ปฏิบัติตามคำสอนของหลวงปู่เป็นสำคัญ

บทสรุป

หลวงปู่สรวง เทวดาเล่นดิน เป็นพระภิกษุชาวกัมพูชา มีชีวประวัติที่ผสมผสานระหว่างข้อเท็จจริงกับตำนาน ทำให้ภาพลักษณ์ของท่านถูกมองในเชิงเหนือสามัญ เช่น การมีอิทธิฤทธิ์หรือความศักดิ์สิทธิ์ อย่างไรก็ตาม การศึกษาจากเอกสารและคำบอกเล่าของผู้ร่วมสมัยในพื้นที่อีสานใต้ช่วง พ.ศ. 2496–2543 ทำให้เห็นหลวงปู่ในฐานะ นักบวชผู้มีอัตลักษณ์เฉพาะ ที่ดำเนินชีวิตเรียบง่าย เมตตา และเน้นการพึ่งตนเองของศิษย์ตามคำสอนว่า “นะเกิ้ล โมกาย” คือ อยากได้ ให้ทำเอง

บทบาทที่เป็นจริงตามหลักพระศาสนาของหลวงปู่สรวง ได้แก่ การปฏิบัติและสอนกรรมฐานแนวประยุกต์โดยใช้ภูตกลืน 4 ให้สอดคล้องกับธรรมชาติ การเผยแพร่ธรรมแบบให้ศิษย์ขบคิดด้วยตนเอง การเป็นต้นแบบของการไม่ยึดติดในสถานที่ วัตถุ และบุคคล การทำสาธารณประโยชน์และสร้างศาสนสถาน การอุปถัมภ์สามเณรสอบธรรมสนามหลวง และการสงเคราะห์ศิษย์ในการดำรงชีพและประกอบอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับฐานะของพระภิกษุและภารกิจคณะสงฆ์ด้านศาสนศึกษา สาธารณูปการ และสาธารณสงเคราะห์

ขณะเดียวกัน สังคมและศิษย์ได้กำหนดบทบาทตามความคาดหวังเพิ่มเติมแก่หลวงปู่ เช่น การให้โชคลาภ การรักษาโรค และการมอบของวิเศษจากธรรมชาติ บทบาทเหล่านี้เกิดจากศรัทธาของผู้คนมากกว่า

กรอบพระธรรมวินัย สะท้อนความแตกต่างระหว่างบทบาทตามหลักพระศาสนากับบทบาทตามความคาดหวังของสังคม

โดยสรุป หลวงปู่สรวงมีได้เป็นเพียงพระผู้มีภาพลักษณ์อัศจรรย์ตามตำนาน หากแต่เป็นพระนักพัฒนาและนักสงเคราะห์ชุมชน ผู้ใช้ธรรมะเชื่อมโยงการปฏิบัติภายในกับการแก้ปัญหาสังคมภายนอก และทำให้เห็นพลวัตของบทบาทพระภิกษุระหว่างหลักพระศาสนากับความต้องการของสังคมอีสานได้ร่วมสมัย

เอกสารอ้างอิง

- ข่าววาไรตี้. (2561). *อยากจับดีนัก*. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <https://www.tnews.co.th/variety/>. (17 มิถุนายน 2567)
- ดำรงธรรม. (2556). *หลวงปู่สรวง พระอริยะผู้ทะลุมิติเวลา*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ไทยควอลิตี้บุ๊ก (2006).
- ทิพย์จักร. (2554). *หลวงปู่สรวง เทวดาเดินดิน ผู้วิเศษแห่งเขาพนมกุเลน*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: สำนักพิมพ์กรีน ปัญญาญาณ.
- ชนะสิทธิ์ ดวงจันทร์, ร.ต. (2559). *คู่มือนักสะสมวัตถุมงคลหลวงปู่สรวง เทวดาเดินดิน*. กรุงเทพมหานคร: หจก. แคนนา กราฟฟิค.
- พระครูอรุณธรรมรังษี (เอี่ยม สิริวณฺโณ). (2534). *มนต์พิธีสำหรับพระภิกษุสามเณรและพุทธศาสนิกชนทั่วไป*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรสมัย (1999).
- พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโญ). (2545). *การคณะสงฆ์และการพระศาสนา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพุทโธชาจารย์. (2537). *ธมมปทภูฏกถา ปฐโม ภาค*. (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระพุทโธสาจารย์. (2540). *วิสุทธิมคคสุต นาม ปกรณวิเสสสุต ปฐโม ภาค*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระมหาภูลังกา เขมทสฺสี. (2537). *ตามรอยธรรมหลวงปู่สรวง เทวดาเดินดิน*. กรุงเทพมหานคร: ทำดี ทีม. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วัดบ้านชะยูง. (2563). *ประวัติหลวงปู่สรวง เทวดาเล่นดิน*. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <https://watkhayung.org/>. (16 พฤศจิกายน 2565)
- สุนัน ศรีธีรภัฏ. (2556). *ประวัติ อภินิหาร และวัตถุมงคล หลวงปู่สรวง เทวดาเล่นดิน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บางกอกสาส์น.

เอี่ยมเดือน สดมณี และคณะ. (2551). “ความคิดเห็นของคนไทยปัจจุบันเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ไทย”.
รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์พุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Ampoljane.com. (2559). คนป่วยใกล้ตาย...ถ้าได้พบหลวงตาสรวงจะไม่ตาย. (ออนไลน์). แหล่งที่มา :
<http://www.ampoljane.com/>. (29 เมษายน 2567)

Ampoljane.com. (2559). ทำไมหลวงตาสรวงอายุยืนและไม่แก่. (ออนไลน์). แหล่งที่มา :
<http://www.ampoljane.com/>. (29 เมษายน 2567)